

jeltelen sírjában megtalált földi maradványait 2001-ben azonosították, ugyanebben az évben, október 14-én Tasson, a Darányi sírkertben temették újra.

Fő művei: *A magyar városok az Árpádok korában* (Budapest, 1908; új kiad.: Máriabesnyő-Gödöllő, 2005); *Magyar pénztörténet 1000–1325.* (Budapest, 1916; hasonmás kiad.: 1991); *A székelyek eredete* (Budapest, 1921); *A magyar királyság pénzügyei és gazdasági politikája Károly Róbert korában* (Budapest, 1921; hasonmás kiad.: Budapest, 2003); *A magyarok honfoglalása és elhelyezkedése* (A Magyar Nyelvtudomány Kézikönyve. I. 7. Budapest, 1923); *A forráskutatás és a forráskritika története Magyarországon* (A Magyar Történettudomány Kézikönyve. I. 3a. Budapest, 1925); *A Szent László-kori Gesta Ungarorum és a XII–XIII. századi lezármaszói* (Budapest, 1925); *A magyar hun hagyomány és hun monda* (Budapest, 1925; hasonmás kiad.: Máriabesnyő-Gödöllő, 2010); *Magyar Történet.* Társzerző: Szekfű Gyula (I–VII. Budapest, 1928–1934; 7. kiad. I–V. Budapest, 1941; hasonmás kiad.: I–V., Budapest, 1990); *A történelem útja. A magyar történetírás új útjai.* Szerk. (Budapest, 1931); *Egyetemes történet.* I–IV. Szerk. Szekfű Gyulával, Kerényi Károllyal (Budapest, 1935–1937); *Szent István* (Budapest, 1938; németül: Breslau, 1941; új kiad.: Budapest, 2000); *Hóman Bálint munkái.* I–III. (Budapest, 1938); *Geschichte des ungarischen Mittelalters.* I–II. (Berlin, 1940); *Gestaltende*

Kraefte der ungarischen Geschichte (Budapest, 1941); *Magyar sors – magyar hivatás* (Budapest, 1942); *Ősemberek – ősmagyarok.* Kiad. Szendrey Tamás, Clementis-Záhony Botond (Atlanta, 1985); *A történelem útja. Válogatott tanulmányok.* Vál.: Buza János (Budapest 2002); *Hóman Bálint Munkái* (CD-ROM, Budapest, Arkánium, 2003); *Történetírás és forráskritika. I–II.* (Hóman Bálint Munkái II. – Historia incognita, Máriabesnyő-Gödöllő, 2003); *Magyar Középkor. I–II.* (Hóman Bálint Munkái I. – Historia incognita, Máriabesnyő-Gödöllő, 2003).

Irodalom: Glatz Ferenc: *Előszó a „Hóman–Szekfű”-höz.* In: Hóman Bálint–Szekfű Gyula: *Magyar Történet.* A reprint melléklete (Budapest, 1990; újraközlése: Történelmi Szemle, 2010. 4. sz.); Horváth László Béla: *Hóman Bálint utolsó évei, 1945–1951* (Sic itur ad astra, 1993); Tökéczki László: *Hóman Bálint művelődési és művelődéspolitikai eszményei* (Protestáns Szemle, 1995); Farkas Gábor: *Hóman Bálint pályaképe, 1885–1951* (Árgus, 2001); Gedai István: *Hóman Bálint.* In: *Magyar múzeumi arcképcsarnok* (Budapest, 2002); *Hóman Bálint, az őstörténet és az Árpád-kor kutatója* (Acta Universitatis Szegediensis. Acta Historica, 119, 2004); Ujváry Gábor: *Kultúrfejlődés és nemzetnevelés: Klebelsberg Kunó és Hóman Bálint kultúrpolitikája* (Rubicon, 2009, 1–2. sz.); Erős Vilmos: *Hóman Bálint és a historiográfia* (Magyar Szemle, 2010, 11–12. sz.).

38. Német Jogtörténész Napok Münsterben

A jogtörténet-tudomány nemzetközileg talán legjelentősebb, kétévente megrendezésre kerülő konferenciája a *Deutscher Rechtshistorikertag*, amely, nevéből eltérően, hosszú ideje nem csak a német, hanem az európai jogtörténészek találkozója. A résztvevők száma idén rekordot döntött, több mint 300 professzor, oktató, kutató, illetve doktorandusz érkezett főként a német nyelvterületről, Skandináviából és Közép-Európából. Voltak résztvevők az USA-ból, Japánból és Dél-Amerikából is. Magyarországról az ELTE, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem, a Debreceni Egyetem és a Szegedi Tudományegyetem oktatói közül összesen tizen vettek részt a rangos eseményen, amelynek 2010. szeptember 15–17. között a Westfälische Wilhelms-Universität jogi kara adott otthont. Prof. Dr. Niels Jansen, Prof. Dr. Peter Ostermann és Prof. Dr. Reiner Schulze vezetésével, a *Politik und Religion* című kutatási program támogatásával szervezték az ez évi konferenciát. A program témájához illeszkedve a fő hangsúly az előadások során az egyházjogon, illetve az egyházjog és a vallási normák egyéb jogágakra gyakorolt hatásán volt.

A rendezvényt fiatal, habilitáció előtt álló kutatók kutatási projektjeinek bemutatása vezette be, ezt követte a hivatalos megnyitó, ahol az egyetem rektora és a kar dékánja köszöntötte a megjelent vendégeket,

majd Ulrich Berges professzor tartott ünnepi előadást az Ótestamentum igazságosságfogalmáról.

A következő két napon, a szokásoknak megfelelően délelőtt két plenáris előadást hallgathattak meg a résztvevők, délután pedig párhuzamosan két szekcióban folyt a munka. Az első nap teljes egészében a vallás és a jog egymásra hatásának jegyében szerveződött. A plenáris előadások közül az elsőt a burgundiai kolostorok római jogi másoló és kompiláló tevékenységéről, és ezzel kapcsolatban egy kódex datálásának nehézségéről hallhattunk a freiburgi Wolfgang Kaisertől. A második előadást a frankfurti Max-Plank-Institut für Europäische Rechtsgeschichte új igazgatója, Thomas Duve tartotta, *Kirchliche Rechtsgeschichte in Hispanoamerika. Bilanz und Perspektiven der Forschung* (Latin-Amerika egyházi jogtörténete. A kutatás mérlege és perspektívái) címmel. A jelentős vitát kiváltó előadás a jogtörténeti kutatás perspektívaváltásának és az Európa-központúság meghaladásának szükségességét, mint a tudományág egyik lehetséges továbbfejlődési útját vázolta fel.

A délutáni szekciók közül az egyik a vallási normáknak az öröklési jogra gyakorolt hatását vizsgálta. Az USA-ból érkezett Shael Hermann a zsidó jog, Benjamin Jokisch, az iszlamisztika kutatója a muzulmán jog, a kölni Martin Avenarius a római jog, a freiburgi Bernd Kannowski a germán jogok, a Chicagóból érkezett Richard Helmholz pedig a common law szempontjából vizsgálta a kérdést. A Reinhard Zimmermann által moderált szekció jól példázza, hogy a Deutscher Rechtshistorikertag már csak nevében a német jogtörténészek konferenciája: immár angol nyelvű előadások is elhangzanak, és más tudományterületek

képviselői is bemutatathatják jogtörténeti irányú kutatási eredményeiket.

A párhuzamosan zajló másik szekció az egyház és az állam polgári eljárásjogban való szerepét vizsgálta. Thomas Rűfner (Trier) a harmadik személyek részvételét elemezte a római perekben, a müncheni Susanne Lepsius a tisztségviselők elleni eljárások kettős természetét: a polgári eljárás keretében közjogi kérdésekről született döntéseket ismertette. A zürichi Andreas Thier nagy vitát kiváltó referátuma a kánoni perek és az idő viszonyáról szólt, majd Tilman Repgen (Hamburg) a bizonyítási teher kérdését boncolgatta előadásában.

A következő nap főelőadásai a modern kor jogtörténetébe vezettek. A Trierből érkezett Lutz Raphael az idegenrendészeti jog kialakulását, az idegenek helyzetének jog- és társadalomtörténeti aspektusait mutatta be. Inga Markovits (Austin, USA) előadásából a szocializmus évei a berlini Humboldt Egyetemen témájában végzett kutatást, a karnak és a jogászoknak az NDK-ban elfoglalt helyzetét ismerhettük meg.

A délutáni szekciók közül az egyik ismét az állam, az egyház és a jog kapcsolatát vizsgálta, ezúttal a büntetőjogon keresztül: Harald Maihold (Basel) igen érdekes előadásában a holtakon, illetve képeken végrehajtott büntetések kérdését elemezte a *crimen exceptum* tükrében. Ulrike Ludwig (Drezda) a bosszú és a kegyelem kérdését tárgyalta, a bonni Mathias Schmoeckel az 1512-es Reichsnotariatsordnungot, mint az alkotmány- és a büntetőjog-történet forrását vizsgálta referátumában. A göttingeni Rebekka Habermas egy igen egzotikus helyszínre, Togóra kalauzolta hallgatóságát, a misszionáriusok és a gyarmatosítók jogra gyakorolt, nem feltétlenül pozitív hatását bemutatva.

A Szemere Bertalan Rendvédelem-történeti Társaság a nagy sikerű tavalyi konferenciáját követően 2010. december 7–8-án tartotta a szokásos évenkénti tudományos összejövetelét.

A Társaság nevéből adódóan elsősorban a történelemtudomány művelői voltak jelen a rendezvényen, amelynek során az érdeklődők két napon keresztül, délelőtt és délután hallgathatták az előadásokat. Bár a Társaság eredeti célkitűzése az volt, hogy az előadók a rendvédelem közép-európai kihívásait ismertessék, a beszámolók jelentős része hazai tárgykört dolgozott fel és mutatott be. Mindkét napon volt azonban néhány, aktuális problémát boncolgató előadás, így nemcsak a történészek, hanem a rendészettudomány mai helyzetét figyelemmel kísérő szakemberek számára is hasznos lehetett a konferencia.

Sajnálatos módon a rendezvényen ezúttal sem sikerült megalapozott szakmai álláspontot kialakítani azzal kapcsolatban, hogy mi a rendészettudomány és a rendvédelem tudománya közötti lényegi különbség, illetve beszélhetünk-e érdemben „rendvédelemről”, ezért az előadások többségében zavaróan összemosódott a két

A másik szekció egy igen aktuális témával, a történeti-kritikus kommentárokkal foglalkozott, a jogtörténet a jog-összehasonlítás és a jogi dogmatika határterületén. Lord Rodger of Earlsferry előadása ismét a common law világába vezetett a brit bíróságokon alkalmazott történeti érvelések bemutatásával. Filippo Ranieri (Saarbrücken) a jog-összehasonlítás és a jogtörténet szerepére hívta fel a figyelmet a polgári jog fejlődési lehetőségeinek elemzésében. Sonja Meier a BGB-hez kiadott *Historisch-kritischer Kommentar* példáján ismertette a történeti-kritikai elemzés tudományos elemzési módszerét. Milos Vec, a frankfurti Max-Plank-Institut munkatársa a jogtörténetnek, mint történeti jogi szövegeknek a kommentálásával foglalkozott számos tudományelméleti kérdést felvető előadásában.

Az előadások után és a szekcióülések során lehetőség volt kérdéseket feltenni, egyes témák kapcsán érdekes, számos érvet felvonultató vita alakult ki – minden főelőadást követő vitát és szekciót egy-egy professzor moderált. A rendezvényt a jogtörténészek közgyűlése zárta, ahol díjak átadására is sor került. Magyar szempontból különös jelentőséget adott a díjátadónak, hogy Jakab Éva, a Szegedi Tudományegyetem Római Jogi Tanszékének egyetemi tanára *Risikomanagement beim Weinkauf – Periculum und Praxis im Imperium Romanum* című monográfiájáért – az első közép-kelet-európai szerzőként – elnyerte a Deutscher Rechtshistorikertag díját, amelyet egy rangos szakmai kuratórium két évente ítél oda a legkiemelkedőbb, német nyelven megjelent jogtörténeti tárgyú monográfia szerzőjének. Az igen rangos, német tudományos kiadók által alapított díjhoz Professzor asszonymagam és kollégáim nevében ezúton is gratulálok.

Frey Dóra

Rendvédelem-történeti konferencia

fogalom. További hiányosságként értékelhető, hogy a tudományterület fiatal kutatói nagyon csekély számban képviseltették magukat – ami talán a szervezés hibáinak tudható be, hiszen a rendészeti ágazat doktoranduszainak országos konferenciája nem sokkal a Társaság rendezvénye előtt, 2010. november 17-én volt, és mind ezen, mind a november 23–25-én megrendezett Kriminálexpón számos fiatal szakember adott elő olyan témában, amely a Társaság konferenciájának programjában is helyet kaphatott volna.

Így a jelenlevők az első napon több olyan előadást (Parádi József, Szakály Sándor) is hallhattak, amelyek részben az előző évi konferenciáról is ismerősek lehetnek. Újszerű volt viszont Boda József és Csapó Csaba előadása a KERA (Közép-Európai Rendőr Akadémia) létrejöttéről és jelentőségéről, valamint az erdélyi dualizmus kori igazgatásrendészet működéséről. Több